

Næringsminister Iselin Nybø
Kopi: Kulturminister Abid Raja

Innspill til arbeidet med foreningslov

Vi viser til andre og siste møte i referansegruppa for arbeidet med en foreningslov 28. mai. Frivillighet Norge, LNU og Røde Kors Norge deltar i referansegruppa og representerer brede lag av foreningslivet i Norge. Vi ønsker sammen å gi innspill til næringsministeren og frivillighetsministeren for å advare mot retningen lovarbeidet har tatt, og be om at arbeidet med å regulere foreningslivet starter forfra, med reell involvering av frivillig sektor.

Lovutkastet vil gjøre frivillig arbeid vanskeligere og innskrenke organisasjonsfriheten

Utredningsgruppa som vant anbudskonkurransen om lovarbeidet («Team Knudsen») presenterte et helhetlig utkast til foreningslov til referansegruppemøtet 28. mai.

Vi vil advare sterkt mot at regjeringen går videre med et lovutkast som følger hovedlinjene i det referansegruppa fikk fremlagt.

Størstedelen av den frivillige innsatsen i Norge skjer i regi av foreninger, og en egen foreningslov vil ha vidtrekkende konsekvenser for hvordan det er å engasjere seg i frivillig arbeid. Vår vurdering er at utredningsgruppas lovutkast vil føre til et mer komplisert regelverk, til betydelig merarbeid for foreningene og til flere konflikter om rettslige spørsmål i foreningslivet, samtidig som organisasjonsfriheten innskrenkes.

Lovutkastet er svært omfattende. Det regulerer langt flere spørsmål enn det som er styrt av den ulovfestede foreningsretten i dag og langt flere enn det som er nødvendig for å løse klagesaker om registrering av foreninger i Enhetsregisteret. Reglene vil innskrenke organisasjonsfriheten fordi foreningenes rom til å organisere seg som de selv vil krymper. Vi er overrasket og bekymret over dette resultatet når Nærings- og fiskeridepartementet tidligere har uttrykt at loven kun skal regulere helt nødvendige spørsmål og ellers kodifisere gjeldende rett.

Et regelverk som er lengre og mer komplisert enn nødvendig, vil være vanskeligere å navigere i for foreningene, og vil gjøre foreningene mer avhengig av juridisk bistand. Det er særlig kritisk for foreninger med små ressurser og for organisasjoner drevet av og for barn og unge eller utsatte grupper, og kan heve terskelen for å etablere eller engasjere seg i en forening. Forslaget er i direkte motstrid med regjeringens ambisjoner om å forenkle og avbyråkratisere regelverket for frivillig sektor.

En del av bestemmelsene i lovutkastet er fravikelige for foreningene, men bare dersom de *vedtektsfester* egne regler. Mange av de fravikelige bestemmelsene samsvarer ikke med det vi oppfatter er vanlig praksis i svært mange foreninger. Derfor må alle foreninger gjennomgå egne vedtekter for å harmonisere dem med den nye loven: stryke vedtekter som er tilsidesatt av de ufravikelige bestemmelsene, og lage nye vedtekter for å unngå at de fravikelige bestemmelsene overstyrer dagens praksis. Lokallag i landsdekkende organisasjoner har ofte egne vedtekter og må gjøre det samme arbeidet. Det betyr et voldsomt merarbeid i landets

over 100 000 foreninger på bekostning av annen frivillig innsats, og vil føre til lengre og mer kompliserte vedtekter, ikke enklere regler.

En foreningslov regulerer ikke bare rettslige spørsmål i foreninger direkte, men skaper også normer om hva som er *god* foreningsdrift. Denne normative funksjonen er desto sterkere i en omfattende og detaljert lov. Vi forventer at dette lovutkastet vil føre til flere konflikter innad i foreninger om forståelsen av egne vedtekter, til mindre mangfold i hvordan foreninger innretter seg, og til større behov for å kjøpe ekstern, juridisk bistand.

Involveringen av foreningslivet i lovarbeidet er mangelfull og kritikkverdig

I frivillighetserklæringen fra 2015 står det at regjeringen vil

«[s]tyrke frivillig sektors medvirkning i politiske prosesser gjennom:

- Å aktivt legge til rette for frivillig sektors medvirkning for å sikre et bredt beslutningsgrunnlag.
- Å invitere til innspill fra frivillig sektor tidlig i politiske prosesser i saker som berører, eller har betydning for frivilligheten.»

Regjeringen slår fast i frivillighetsmeldingen (Meld. St. 10 (2018-2019)) at medvirkning fortsatt skal være et bærende prinsipp i samspillet mellom myndighetene og frivillig sektor.

Det er vår oppfatning at regjeringen har brutt prinsippet om frivillig sektors medvirkning i en politisk prosess som har avgjørende betydning for sektorens rammevilkår.

Initiativet til en foreningslov kom fra Nærings- og fiskeridepartementet uten å være koordinert med regjeringens øvrige frivillighetspolitikk. Behovet for loven var ikke godt nok utredet og frivillig sektor ble ikke involvert i å definere hvilke problemer en foreningslov skulle løse.

Lovarbeidet ble satt ut på anbud istedenfor å bli løst av et offentlig utvalg. Slik ble frivillig sektor holdt på armlengdes avstand i lovarbeidet, heller enn å være involvert som en likeverdig part i alle ledd av prosessen.

Etter innspill fra blant andre Frivillighet Norge og LNU opprettet NFD en referansegruppe for utredergruppas lovarbeid. Referansegruppa avholdt kun to møter, et innledende møte og et om det helhetlige lovutkastet. Referat fra det første møtet ble sendt ut over fire måneder etter at møtet fant sted, de substansielle innspillene fra organisasjonene er ikke gjengitt. I det siste møtet avviste utredergruppa å gå i dialog med organisasjonene om deres innspill, selv om vi presenterte en rekke konkrete eksempler på at loven vil slå uheldig ut. Det er ikke planlagt flere møter.

Utredergruppa avholdt innspillmøter som ikke var åpne for foreningslivet, men hadde håndplukkede deltakere. Medlemmer i referansegruppa spurte om å få delta på disse møtene som observatører for å lytte til innspill fra organisasjonene, men fikk nei. Frivillighet Norge og LNU representerer sammen en svært stor andel av foreningene i Norge og tilbød utredergruppa og NFD å legge til rette for involvering av frivillig sektor på andre måter, men det ble aldri fulgt opp fra utredernes eller NFDs side.

Vi er kjent med at NFD planlegger å sende lovutkastet på høring. Det vil være utilstrekkelig for å sikre reell involvering av frivillig sektor, fordi så mange av premissene i lovarbeidet vil

være avgjort på dette tidspunktet, og fordi en høringsrunde representerer nok en arena for enveisinnspill, ikke dialog.

Arbeidet må begynne forfra med reell involvering av frivilligheten

Frivillighet Norge, LNU og Røde Kors kan ikke stille oss bak det siste årets prosess eller lovutkastet vi har fått fremlagt.

Vi ber om at regjeringen starter arbeidet forfra og sikrer reell involvering av frivillig sektor fra første skritt av prosessen.

Vi foreslår at regjeringen oppnevner et offentlig utvalg som får i oppdrag å gjennomgå rettsreglene for frivillig sektor, og hvor frivillig sektor er sterkt representert. Utvalget må diskutere hvilke problemer en eventuell foreningslov skal løse, og bør kunne foreslå flere tiltak enn en foreningslov, for eksempel veiledere. Utvalgets arbeid må koordineres med andre relevante prosesser i frivillighetspolitikken, for eksempel gjennomgangen av frivillighetsregisterloven i regi av Kulturdepartementet.

Vi ser fram til tilbakemelding fra statsråden.

Med vennlig hilsen

Stian Slotterøy Johnsen
Generalsekretær
Frivillighet Norge

Andreas Borud
Generalsekretær
LNU

Simen Saxebøl
Enhetsleder
Røde Kors